

Kunnan sivistyspalvelut arjessa

Vastuut, velvoitteet ja keskeistä rahoituksesta

13.5.2022, Jarkko Lahtinen, Mari Sjöström,
Johanna Selkee, Mari Ahonen-Walker

Kunnan sivistyspalveluiden osalta on hyvä tunnistaa

- Missä tilanteissa Suomeen tulemisen ”statuksella” voi olla vaikutusta kunnan järjestämisvelvoitteisiin
- Maahantulijoiden joukossa paljon alaikäisiä lapsia ja nuoria.

**Kuntaliitto on koonnut
Ukrainaan liittyvät
asiakokonaisuudet erilliselle
kuntaliitto.fi - sivustolle**

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus

- Varhaiskasvatuksen järjestämisen osalta sovelletaan varhaiskasvatuslakia
 - Varhaiskasvatuslain 6 § 2-3 mom. mukaan
 - *Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lapselle, joka asuu kunnassa huoltajiensa **työn, opiskelun, sairauden tai vastaavien syiden vuoksi, vaikka lapsella ei ole Suomessa kotikuntaa** tai lapsen kotikunta on kotikuntalain perusteella toinen kunta.*
 - **kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa** kunnan on huolehdittava varhaiskasvatuksen järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle lapselle kuin kunnan asukkaalle.
- Oikeus varhaiskasvatukseen on tilanteessa, jossa huoltaja esimerkiksi työskentelee, opiskelee tai siihen on muu vastaava syy.
- Myös kiireellisessä tilanteessa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa varhaiskasvatus on järjestettävä.
 - Varhaiskasvatuksen järjestämisen tulee perustua lapsen tarpeiden yksilölliseen arviointiin.
- Varhaiskasvatus järjestetään lain mukaisten hakuaikojen puitteissa
 - Kunta on velvollinen antamaan neuvontaa ja ohjausta kunnassa käytettävissä olevista varhaiskasvatuspalveluista
- Miten varhaiskasvatuksen avoimia palveluita ja yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa (seurakunnan kerhon, MLL jne) voi hyödyntää?

Varhaiskasvatuksen järjestämiseen tukea valtiolta

- Kevään 2022 kehysriihen päätöksen mukaisesti valtio korvaa kunnille Ukrainasta paenneille järjestetyn varhaiskasvatuksen menot v. 2022 valtionavustuksella ja v. 2023 tilapäislalla
- Ukrainasta saapuvien pakolaisten auttamiseksi on varauduttu:
 - VM esitys lisätalousarviossa vuoden 2022 korvauksesta varhaiskasvatuksen järjestämiseen, 29,3 milj. euroa
 - 60 milj. euroa varhaiskasvatuksen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen vuodelle 2023 ([Kuntaliiton tiedote ja laskelma](#) asiaan liittyen)
- Valtionavustuksen ja tilapäislain osalta asiat tarkentuu myöhemmin (avustushaku 2022 ja rahoitus 2023 osalta)
- Huomioitavaa, että Ukrainalaisten pakolaisten auttamiseen kohdistuviin menoihin liittyy suurta epävarmuutta. Määrärahatarve on riippuvainen mm. tulijoiden lukumäärästä sekä heidän iästään ja palvelutarpeistaan. **Määrärahat tarkentuvat talousarvioprosessissa.**

Ukrainasta paenneiden varhaiskasvatuksen menot eri skenaarioissa			mistä huhti- joulukuu 2022
Tulijoita 17 000 , mistä alle kouluikäisiä	2 550 lasta x 12 400 € =	32 milj. €	24 milj. €
Tulijoita 60 000 , mistä alle kouluikäisiä	9 000 lasta x 12 400€ =	112 milj. €	84 milj. €
Tulijoita 80 000 , mistä alle kouluikäisiä	12 400 lasta x 12 400 € =	149 milj. €	112 milj. €

[Kuntaliiton laskelmia 2022](#)

Esiopetus ja perusopetus

Esi- ja perusopetuksen järjestäminen

- Esi- ja perusopetuksen järjestäminen perusopetuslain (628/1998) 4 §:n mukaisesti
 - Kunta on velvollinen järjestämään sen **alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta.**
 - Esiopetusta ja perusopetusta tulee järjestää esim. tilapäistä suojelua saaville tai turvapaikanhakijoille, joilla ei ole kotikuntalain mukaista kotikuntaa.
 - Kunnat voivat tarjota 1. ja 2. vl. sekä erityisen tuen oppilaille perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa.
- Kunta voi järjestää opetuksen perusopetukseen valmistavana opetuksena (Pol 5 §)
 - Toiminnassa tulee noudattaa perusopetukseen valmistavan opetussuunnitelman perusteita.
 - Opetuksen laajuus vastaa noin yhden lukuvuoden oppimäärää. Perusopetuksen valmistavaa opetusta annetaan 6–10 vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. **Opetukseen osallistuvalla on oikeus siirtyä perusopetukseen tai esiopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta tai esiopetusta.**

Keskeiset huomiot rahoituksesta

- Kuntien esi- ja perusopetuksen järjestämisen päärahoitus peruspalveluiden valtionosuutena (1704/2009).
 - Ilman kotikuntaa olevien 6-15-vuotiaiden oppilaiden osalta, valtio on velvollinen maksamaan opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen. Rahoitus tulee kuntiin normaalin menettelyn mukaisesti viiveellä ja määräytyy 15.12. oppilasmäärätietojen perusteella, esim. kotikuntakorvaus 2023 määräytyy 15.12.2021 oppilasmäärätietojen perusteella.
- Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (1705/2009) mukaisesti.
 - Perustuu toteutuneiden läsnäolokuukausien määrään ja läsnäolokuukautta kohden määrättyyn yksikköhintaan. Rahoituksen perusteeksi voidaan hyväksyä yhden oppilaan osalta enintään yhdeksän läsnäolokuukautta.
 - Vuoden 2022 valtionbudjetin mukainen määräraha 41,5 M€. Julkisen talouden suunnitelman mukaisesti perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämiseksi varataan rahoitusta 120 milj. euroa vuodelle 2023 (laskennallisesti n. 9 000 lapselle) sekä 48 milj. euroa vuodelle 2024.

Valtionosuusrahoitus maksetaan takautuvasti

Keskeiset huomiot rahoituksesta

- Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n (1705/2009) mukaisesti esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen järjestäjät voivat saada valtionavustusta täydentävään opetukseen vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja S2-/R2 kielen osalta.
 - Soveltamisalasta ja avustuskriteereistä säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (1777/2009).
 - Laskennallisten ryhmien määrää laskettaessa otetaan huomioon opetukseen osallistuvat oppilaat lukukauden alussa tai kurssimuotoisessa opetuksessa kurssin alkaessa.
 - Ei koske esiopetuksen eikä perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaita.
 - Vuoden 2022 valtion budjetin mukainen määräraha on 19,975 M€. Julkisen talouden suunnitelman mukaisesti suomen ja ruotsin kielen koulutukseen varataan kehyskaudella (2023-2026) vuosittain 2,5 milj. euroa.
- Esi- ja perusopetusikäisten osalta kunnan tekemät ratkaisut vaikuttavat mm. siihen, minkä rahoituslain (VM, OKM) kohdan mukaisesti rahoitus myönnetään.
- Julkisen talouden suunnitelmassa varauma siitä, että Ukrainalaisten pakolaisten auttamiseen kohdistuviin menoihin liittyy suurta epävarmuutta. Määrärahatarve on riippuvainen mm. tulijoiden lukumäärästä sekä heidän iästään ja palvelutarpeistaan. Määrärahatarkastelu on osa valtion talousarvioprosessia.

On mahdollista, että Ukrainasta tulevat perheet eivät tässä vaiheessa ole halukkaita hakemaan kunnan järjestämiin kasvatukseen- ja koulutuspalveluihin eikä näiden palveluiden käyttöön voida velvoittaa.

Keskeistä on, että kunnat panostavat tiedottamiseen ja antavat neuvontaa palveluistaan, varautuvat ja valmistautuvat tulevaan toimintaan- ja lukuvuoteen.

Yhdenvertaisuus muistettava.

Oppivelvollisuus

- Oppivelvollisuuslain (1214/2021) mukaan oppivelvollisia ovat Suomessa vakinaisesti asuvat lapset.
 - Vakinaisuus katsotaan kotikuntalain mukaisesti.
 - Kotikuntaa pyydetään Digi- ja väestötietovirastolta, jolloin myös kotikunnan saamisen ajankohta voi olla jokaiselle henkilölle erilainen.
 - Eduskunnan käsittelyyn on siirtynyt (HE 54/2022) oppivelvollisuuslain muutosesitys, joka sisältää ehdotuksen soveltamisalan rajaamisen opiskelutarkoituksessa Suomeen tulevien opiskelijoiden osalta.
- Tilapäisen suojelun oleskelulupa on tilapäinen eikä henkilö saa kotikuntalain mukaista kotikuntaa tällä hetkellä. Tilapäistä suojelua saavat eivät ole oppivelvollisia.

Muut koulutuspalvelut

Toisen asteen ja nivelvaiheen koulutukset

- Lähtökohtaisesti opiskelijaksi voidaan pyrkiä vapaan hakeutumisoikeuden nojalla lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen ja nivelvaiheen koulutuksiin.
- Koulutuksen järjestäjät päättävät opiskelijaksi ottamisesta koulutusmuotoa koskevan lainsäädännön mukaisesti.
 - Opiskelijaksiotossa muistettava yhdenvertaisuus.
- Tässä vaiheessa moni pyrkinee jatkamaan Ukrainassa aloitettua koulutusta etäopintoina.
- Puutteellisen kielitaidon vuoksi nivelvaiheen koulutukset voivat olla monelle ensivaiheen ratkaisu.
- Syytä varautua mahdollisten yksilöllisten opiskelupolkujen tarpeiden lisääntymiseen.

Opetuskielestä

- Opetuskieli lukiokoulutuksessa (L 714/2018, 14 §)
 - Oppilaitoksen opetuskieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla lisäksi saame, romani tai viittomakieli taikka muu 3 §:ssä tarkoitetussa luvassa määrätty kieli.
 - **Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opetuksesta** voidaan antaa **myös muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla opetuskielellä**, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta ja suorittaa oppimäärä ja ylioppilastutkinto.
- Opetus- ja tutkintokieli ammatillisessa koulutuksessa (L 531/2017, 24 §)
 - Järjestämisluvassa määrätyn opetuskielen lisäksi koulutuksen järjestäjä voi antaa opetusta toisella kotimaisella kielellä, saamenkielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai **vieraalla kielellä**.
 - Tutkinnon tai **valmentavan koulutuksen** voi suorittaa **järjestämisluvassa määrättyllä tutkintokielellä**.
- Tutkintoon valmentettavaa koulutusta (L 1215/2020, 5 §) järjestettäessä koulutuksen järjestäjän on noudatettava, mitä koulutuksen järjestäjän perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa on määrätty opetuskielestä ellei TUVA-koulutuksen järjestämisluvassa toisin määrätä.

Vapaa sivistystyö

- Vapaan sivistystyön koulutukseen vapaa hakeutumisoikeus, koulutus on pääsääntöisesti maksullista opiskelijoille.
- Maahanmuuttajakohderyhmälle suunnattava opintoseteliavustus edellyttää kotikuntaa, joten turvapaikanhakijat ja tilapäistä suojelua saavat eivät kuulu kohderyhmään.
- Vapaan sivistystyön kotouttamisen edistämisestä annetun lain mukainen koulutus edellyttää hyväksymistä opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan.
 - 2. lisätalousarvioesitys sisältää 1,5 M€ lisäyksen suomen tai ruotsin kielen opetuksen järjestämiseen Ukrainasta tuleville turvapaikanhakijoille vapaaseen sivistystyöhön. Lisäksi kotoutumissuunnitelmakoulutuksen volyymin kasvu 13 330 000 euroon.

Muut sivistyspalvelut laajasti käytössä

Hyvinvointia ja hyvää arkea edistävät matalankynnyksen
palvelut

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

- Kunnille ei tulossa erillistä kirjasto- tai kulttuuripalveluja koskevaa valtionavustusta.
- Kirjastot keskeinen kulttuuritoimija kunnassa. Edistävät erityisesti sananvapautta, tiedon saatavuutta ja käyttöä sekä demokratiaa.
 - Kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa, 10§ (huom. kirjastokortin saaminen).
- Kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta on maksutonta. Maksuttomia myös valtakunnallisten ja alueellisten kehittämiskirjastojen kaukolainat muille kirjastoille.
- Ukrainankielistä aineistoa tarjoaa Monikielinen kirjasto, jota opetus- ja kulttuuriministeriö tukee valtionavustuksin: https://www.helmet.fi/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Monikielinen_kirjasto
- Kuntien kulttuuritoimintalaissa kaikkien väestöryhmien yhdenvertaiset mahdollisuudet ja osallistuminen kulttuuriin.

Nuoriso- ja liikuntapalvelut

- 2. lisätalousarvioesitys 29.9.2022:
 - 7 miljoonaa euroa, avustukset kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön. Liittyy varautumisesta covid-19-epidemian sekä Ukrainan pakolaistilanteen vaikutuksiin.
- Nuoriso- ja liikuntapalveluissa on tarjolla ketterää ja monipuolista toimintaa.
 - Työntekijöillä osaamista kohtaamisessa ja ohjaamisessa
 - Palveluiden käyttäjät ovat ennestään monista kieli- ja kulttuuritaustoista.
 - Verkkonuorisotyö on nuorten kasvokkaisia palveluja täydentävä mahdollisuus.
- **Kriiseissä lasten ja nuorten tarve keskustelulle, vakaalle arjen toiminnalle ja turvallisille aikuiskontakteille kasvaa.**
 - Hyvät väestösuhteet - nuorisotyössä on varauduttava asian käsittelyyn kaikkien nuorten kanssa
 - Nuoret laajasti somessa; raaka kuvamateriaali, hybridivaikuttaminen ja disinformaatio

→ Kunnissa arvioitava mahdollista nuorisotyön lisätarvetta.

**Kuntien
sivistyspalveluidenkin
välinen dialogi ja
yhteistyö on
keskeinen osa kunnan
hyvinvointityötä,
tilannekuvan
hahmottamista ja
varautumista.**

Sivistyspalveluiden osalta ohjeistusta annettu kunnille mm.

Sisäministeriön [tiedote 17.3.2022](#)

- Kasvatus- ja koulutuspalvelut
- Oppivelvollisuus

Opetus- ja kulttuuriministeriön UKK-sivustot

- Kasvatus- ja koulutuspalvelut varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen.
- Linkki: www.okm.fi/ukraina

Opetushallitus

- Kasvatus- ja opetustoimi
- Sisällöllistä tukea Ukrainan kriisin käsittelemiseksi varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa.
- 12.5. [seurantatiedot julkaistu](#)
- Linkki: www.oph.fi/...

Kiitos.

Kuntaliiton hyvinvointi- ja sivistysyksikön yhteystiedot
www.kuntaliitto.fi/yhteystiedot

Palveluneuvontaa varten suosittelemme käyttämään
ensisijaisesti [neuvontapyyntölomaketta](#).

www.kuntaliitto.fi